

HELSINKI COMMITTEE FOR HUMAN RIGHTS

ХЕЛСИНШКИ КОМИТЕТ ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
HELSINKI KOMİTETİ İ MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NİN PER TE DRETTAT E HBERİUT İ REPUBLİKES SE MAKEDONİSE E
HELSINKI TI- NDREPTULI-A E MANUŞENGERE OMLUIDİREPUBLICA NEJAMIJA KI M A S H E D O N I A
HELSINSKO ХЕЛСИНШКИ КОМИТЕТ ЗА ЛЃДСКА ПРАВА РЕПУБЛИКЕ МАКЕДОНИЈЕ
Наум Наумовски Борче 83; 1000 Скопје, Р. Македонија; тел/факс: + 389 2 311 9073; +389 2 329 0469
Naum Naumovski Borche 83; 1000 Skopje; R. Macedonia; tel/fax: + 389 2 311 9073; +389 2 329 0469

ДВОМЕСЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА ЧОВЕКОВИТЕ

ПРАВА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ЈУЛИ – АВГУСТ 2014

СОДРЖИНА

ЈАВНИ НАСТАНИ И ПОВРЕДИ НА ДЕМОКРАТСКИТЕ ПРИНЦИПИ

- Протести по пресудата за петкратното убиство кај Смилковското езеро
- Протест на стечајните работници
- Говор на омраза
- Злосторства од омраза

ДИСКРИМИНАЦИЈА

- Дискриминација врз Ромите на граничните премини

СУДСКИ СЛУЧАИ

- Осудени протестанти по пресудата за убиството кај Смилковското езеро

С Е П Т Е М В Р И 2 0 1 4

ЈАВНИ НАСТАНИ И ПОВРЕДИ НА ДЕМОКРАТСКИТЕ ПРИНЦИПИ

ПРОТЕСТИ ПО ПРЕСУДАТА ЗА ПЕТКРАТНОТО УБИСТВО КАЈ СМИАКОВСКОТО ЕЗЕРО

Хелсиншкиот комитет изразува загриженост и жалење за немирите кои граѓаните како и семејствата на жртвите ги проследија во изминатите три месеци. Особено загрижува гневот на младите граѓани насочен кон извршната власт и кон македонската и албанската етничка заедница. Исто така, Комитетот забележа изразен револт на младите насочен кон лидерите на партиите во извршната власт и Министерката за внатрешни работи. Имено, протестите кои започнаа со објавата на пресудата во т.н. случај „Мострум“ посочуваат на недоверба во судскиот систем и институциите од страна на граѓаните. Но она што загрижува е дека во овие протести учествуваа голем број на малолетни лица, особено загрижува што токму тие беа во судир со полициските службеници.

При првиот судир со полициските службеници, набљудувачите на Комитетот изразија загриженост за бројните повреди на граѓаните и полициските службеници и ескалацијата на насилство. Иако, во текот на наредните протести не беа забележани посериозни повреди на права и судири помеѓу граѓаните и полициските службеници, сепак, протестите протекуваа во тензишна атмосфера со голем број на полициски единици. Последните два протести протекоа во мирна атмосфера со објава на иницијаторите дека барањата ќе се обидат да ги добијат преку институционален пат. Воедно, иако протестите не беа од висок ризик, сепак полициските службеници не ја поместија линијата на кордонот пред раскрсницата кај т.д. Мавровка, каде што на секој протест беше запрена групата на граѓани. Хелсиншкиот комитет смета дека поради чувствителноста на т.н. случај „Монструм“ носителите на јавни функции, судството, а особено полицијата треба да бидат внимателни во изјавите кои допринесоа за разгорување на гневот кај граѓаните, воедно да водат транспарентна постапка и комуникација со засегнатите страни со цел да се избегнат вакви или слични настани во иднина.

ПРОТЕСТ НА СТЕЧАЈНИТЕ РАБОТНИЦИ

На 11 јули, Здружението на стечајни работници и акционери УНИТ Куманово (УНИТ) најави протести со поставување на шатори во паркот „Жена-борец“. Членовите на здружението се разочарани од игнорантскиот однос на извршната власт која одбива да го реши статусот на оваа група граѓани. Имено, пристапот до права на стечајците е ограничен во речиси секоја област поради социјалниот и економски статус кој не овозможува достоинствен живот. Како и до сега, стечајците во своите обиди да апелираат до пратениците беа понижувани од страна на полициските службеници кои беа во мал број поради паралелните протести кои се случуваа во близина на Бит Пазар. Полициските службеници ги превзедоа сите мерки за да ги примораат граѓаните да се повлечат од улицата пред Собранието и воедно да не

постават шатори во паркот поради недостаток на дозвола од Град Скопје. Потоа, откако дел од групата граѓани замина и останаа граѓаните кои решија да останат до утрешниот ден и да протестираат, беа легитимирани додека полициските службеници одбија да се легитимираат и инсистираа на прекин на протестот. По завршување на протестот, полициските службеници се повлекоа.

Комитетот изразува жалење што полициските службеници наместо професионално да ја извршуваат својата должност, се обидуваат да ги прекинуваат протестите или пак не овозможуваат граѓаните слободно да го изразат своето незадоволство преку мирен протест. Особено кога станува збор за барања за пристап до социјални права за подобрување на статусот на група граѓани која во изминатата деценија се обидува повеќе да не биде третирана како колатерална штета за која како општество не смееме да се однесуваме дека не постои.

ГОВОР НА ОМРАЗА

Изразен говор на омраза е забележан на протестите на Бит Пазар (види погоре – протест по повод пресудата за петкратното убиство кај Смилковското езеро). Во најголем дел говорот на омраза беше по основ на етничка припадност но и насочен кон извршната власт, а особено кон Министерката за внатрешни работи на Република Македонија. Во двете групи е забележано незадоволство кон двете владејачки партии и нивните лидери како и кон полициските службеници со кои што двете групи дојдоа во судир. Покрај направената материјална штета на приватен и јавен имот, беа повредени многу граѓани и полициски службеници. На платформата за мапирање на говор на омраза www.govornaomraza.mk во периодот од јуни до септември е забележан пораст на пријави на говор на омраза во јавниот простор. Во голем дел тоа се должи и на начинот на известување за причините поради кои беа организирани протестите. Дел од печатените и електронски медиуми известуваа прерано со честопати погрешни информации и на тој начин придонесоа за поттикнување на омразата особено помеѓу граѓаните од македонската и албанската етничка заедница. Дополнително поради чувствителноста на случаите поради кои што настанаа протестите, носителите на јавните функции особено претставниците на Владата, МВР и Јавното обвинителство требаа да бидат особено внимателни во своите изјави дадени во јавноста.

ЗЛОСТОРСТВА ОД ОМРАЗА

Во периодот јули – август 2014 година Хелсиншкиот комитет регистрираше 9 инциденти сторени поради омраза. Сите инциденти се случија во Скопје и се врз основа на различната етничка припадност на сторителите и жртвите. Четири инциденти беа верифицирани, додека за останатите три постојат силни сомневања дека се работи за злосторства од омраза, но се уште се истражува мотивацијата за нивното сторување. Инцидентите се однесуваат на физички напади над или помеѓу малолетници (во автобусот бр. 57 и во скопските населби Влае и Ѓорче Петров). Регистрирано е и насилство со уништување на имот и упатување сериозни закани (во населбата Ѓорче Петров и во Старата скопска чаршија). Дополнително, регистриран е инцидент за време на фудбалскиот натпревар ФК Вардар против ФК Шкендија пред

Градскиот стадион во Скопје. Во инцидентот полесно повредено беше најмалку едно лице. Повеќе детали за секој инцидент засебно можат да се најдат на порталот www.zlostorstvaodomraza.mk.

ДИСКРИМИНАЦИЈА

ДИСКРИМИНАЦИЈА ВРЗ РОМИТЕ НА ГРАНИЧНИТЕ ПРЕМИНИ

Хелсиншкиот комитет веќе 2 години добива претставки од граѓани кои се однесуваат на ограничување на правото на слободно движење/напуштање на граничните премини на Република Македонија. Последниот случај кој беше и јавно експониран е случајот на актерката Емра Куртишова, припадничка на ромската етничка заедница. Во конкретниот случај на актерката, не и било дозволено да го напушти скопскиот аеродром и да отпатува во посета на својата сестра во Германија.

Сакаме да потенцираме дека овој случај е потврда на веќе воспоставената дискриминациска пракса на Министерството за внатрешни работи да го ограничува правото на слободно движење и напуштање на државата за Ромите, а под изговор дека лицата се можни азиланти и докажува дека ниту статусот на вработено лице, ниту причината поради која се напушта државата, ниту поседувањето на потребните документи не се доволни за Ромите да го остварат своето право на слободно движење и напуштање на земјата.

Иако од Министерството за внатрешни работи во поголемиот број на случаи изјавите се дека ограничувањето се случува поради тоа што лицата не ги имаат потребните документи за да отпатуваат во некоја од земјите членки на ЕУ, би сакале да го потсетиме Министерството за внатрешни работи дека е уставно загарантирано правото на секој државјанин да ја напушти слободно да може да излезе и повторно да влезе во државата. Ова право може да се ограничи единствено заради заштита на безбедноста на Републиката, водењето кривична постапка или заштита на здравјето на луѓето, а безвизниот режим не е ниту еден од овие три исклучоци.

Министерството за внатрешни работи треба да докаже дека кон сите граѓани има еднаков третман, односно дека вакви проверки врши кон сите граѓани, а не само кон припадниците на ромската етничка заедница, како и да одговори за праксата на обележување на пасошите на граѓаните од ромска националност на кои не им бил дозволен излез со две црти или пак со печат.

СУДСКИ СЛУЧАИ

ОСУДЕНИ ПРОТЕСТАНТИ ПО ПРЕСУДАТА ЗА УБИСТВОТО КАЈ СМИАКОВСКОТО ЕЗЕРО

Во кривичниот предмет К.Бр.2242/14 на Основен суд Скопје 1, во Скопје за кривичното дело „Учество во толпа што ќе изврши кривично дело“ им се судеше на лица што протестираа против пресудата за т.н. судски случај „Монструм“. Во неколку наврати судијката беше водена од страна на јавниот обвинител кој ја советуваше за применливите правни прописи во постапката. На медиумите им беше дозволено да снимат само пред рочиштето и тоа во правец на обвинетите.

Дел од судењето се одвиваше во мала судница каде што немаше доволен простор за јавноста имајќи предвид фактот дека за предметот имаше дури осуммина обвинети, при што ниту бранителите ниту јавноста немаа минимални услови за следење на рочиштето. Во доказната постапка за време на прикажување на видео снимките, на јавноста со задоцнување и се дозволи да влезе во судницата, бидејќи судијката подоцна забележа дека сепак има место за набљудувачи.

На 30 јули 2014, за време на завршните зборови претставникот на јавното обвинителство го прецизираше обвинението, а бидејќи немаше докази дека обвинетиот Ф.З присуствувал и бидејќи неговото учество не можеше да се потврди од приложената документација како и од исказите на сведоците на главниот претрес го повлече обвинителниот предлог. По завршните зборови судијата поединец ја објави пресудата со која за виновни беа прогласени А.Р, М.Б, А.А, Е.И, И.М, Р.Б, додека Р.Б беше ослободен од обвинение. Шесте обвинети добија казна затвор од три години (што претставува максимална казна за оваа кривично дело) и солидарно плаќање на причинетата штета од 1,6 милиони денари.

Напоменуваме, дека за исто кривично дело се водеше предмет и во Основен суд Тетово, каде што обвинетите беа прогласени за виновни со условна казна беше од две и пол години, но до правосилноста на одлуката, на обвинетите им беше овозможено да се бранат на слобода. Според изјавите на притворените во КПУ Скопје побарале од директорот да се реализира посета на преставниците на Хелсиншкиот комитет, но нивното барање не било препратено до судот, а со тоа и до Комитетот.